

IVANNA KOLISNYK*

UKŁAD O STOWARZYSZENIU UKRAINA – UE JAKO WYRAZ WSPARCIA ZE STRONY UNII DLA OCHRONY PRAW CZŁOWIEKA W KONTEKŚCIE WOJNY NA UKRAINIE

Wstęp

Układ o stowarzyszeniu pomiędzy Ukrainą a Unią Europejską, który w swoim zakresie tematycznym jest jednym z najważniejszych międzynarodowych dokumentów prawnych w historii Ukrainy i jedną z najbardziej wszechstronnych umów międzynarodowych z państwami trzecimi, które kiedykolwiek zawierała Unia Europejska, został podpisany w dwóch etapach: 21 marca i 27 czerwca 2014 r. Na rzecz takiego rozwiązania przemawiały bardzo istotne okoliczności polityczne: Euromajdan, aneksja Krymu i Sewastopola przez Rosję oraz działania wojenne na wschodzie Ukrainy. Stworzenie możliwości niezwłocznego podpisania najpierw tzw. części politycznej Układu stowarzyszeniowego, następnie kolejnych jego części oraz zapowiedź tymczasowego stosowania istotnych jego postanowień niewątpliwie było wyrazem protestu ze strony Unii Europejskiej i jej państw członkowskich przeciwko polityce i działaniom Rosji na terytorium Ukrainy, jak również niezmiernie ważnym wyrazem wsparcia Unii dla przeprowadzenia przekształceń ustrojowych na Ukrainie, budowania Ukrainy jako państwa prawa, w tym dla zapewnienia skuteczniejszej ochrony praw człowieka na Ukrainie.

---

* Mgr, Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie; e-mail: ivanna.kolisnyk@gmail.com

1. Okoliczności polityczne

Odnosząc się zwięźle do historii stosunków Ukrainy z Unią Europejską warto zaznaczyć, że pierwszym aktem prawnym, który kompleksowo regulował stosunki między ówczesnymi Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi a Ukrainą była Umowa o partnerstwie i współpracy, która została podpisana w Luksemburgu w czerwcu 1994 r., ale weszła w życie dopiero w marcu 1998 r.¹ W kolejnych latach stosunki pomiędzy UE a Ukrainą były konkretyzowane najpierw w przyjętej w 1999 r. Wspólnej Strategii², a następnie w ramach Europejskiej Polityki Sąsiedztwa i Partnerstwa Wschodniego – we Wspólnej Strategii UE wobec Ukrainy, Raporcie Krajowym dotyczącym Ukrainy oraz w Planie Działania wobec Ukrainy³.

Negocjacje nad Układem o stowarzyszeniu rozpoczęły się po zapadnięciu decyzji w sprawie przystąpienia Ukrainy do WTO w 2007 r. (Rada UE upoważniła Komisję Europejską do prowadzenia tych negocjacji). Podczas szczytu w Paryżu w 2008 r. przywódcy Ukrainy i Unii Europejskiej zgodzili się, że nowy traktat będzie nosić nazwę „Układ stowarzyszeniowy”⁴. Następnie w grudniu 2011 r. podczas 15. szczytu UE – Ukraina poinformowano o osiągnięciu porozumienia w sprawie treści Układu. Tekst Układu stowarzyszeniowego parafowano 30 marca 2012 r., przy czym jego postanowienia dotyczące części handlowej (DCFTA) zostały parafowane nieco później – 19 lipca 2012 r. Rada UE do spraw Zagranicznych wyraziła 10 grudnia 2012 r. gotowość w imieniu Unii i jej państw członkowskich do podpisania Układu. Planowano podpisanie Układu podczas szczytu Partnerstwa Wschodniego (28-29 listopada 2013 r. w Wilnie), niemniej na kilka dni przed szczytem (21 listopada 2013 r.) ówczesny Prezydent Ukrainy, Wiktor Janukowycz, zdecydował o rezygnacji

¹ Dz. Urz. WE L 49 z 1998 r., s. 3.

² European Council Common Strategy of 11 December 1999 on Ukraine (1999/877 CFSP), Dz. Urz. WE L 331 z 1999 r., s. 1.

³ Zob. B. Hud, *Eastern policy of the European Union: step by step towards Ukraine*, [w:] D. Mielczarek (red.), A. Adamczyk, K. Zajączkowski, *Introduction to European studies: a new approach to uniting Europe*, Warszawa 2013, s. 529.

⁴ Євробюлетень, Інформаційне видання Представництва Європейської комісії України та Білорусі, № 9, вересень, 2008, s. 4.

z podpisania Układu⁵, co wywołało ogromny protest społeczny na Ukrainie (Euromajdan), który doprowadził do zmiany rządu i ucieczki W. Janukowycza do Rosji. Wykorzystując powstały kryzys, Rosja w marcu 2014 r. dokonała aneksji Krymu i Sewastopola, naruszając podstawowe zasady współczesnego prawa międzynarodowego⁶. Reakcja Unii Europejskiej i jej państw członkowskich została określona w konkluzjach ze spotkania Rady Europejskiej 20-21 marca 2014 r.⁷

W dniu 21 marca 2014 r. podpisano polityczną część Układu o stowarzyszeniu w odniesieniu do preambuły, art. 1 oraz tytułu I, II i VII Układu. Dnia 27 czerwca 2014 r. Unia Europejska i Ukraina podpisały przy okazji unijnego szczytu w Brukseli drugą część Układu, dotyczącą utworzenia strefy wolnego handlu, współpracy w dziedzinie gospodarki oraz wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych.

Układ o stowarzyszeniu został ratyfikowany na Ukrainie 16 września 2014 r. – w tym dniu została uchwalona przez Radę Najwyższą Ukrainy ustawa ratyfikacyjna, a Prezydent Ukrainy, Petro Poroszenko, niezwłocznie ją podpisał. Symbolicznie, w tym samym dniu, Parlament Europejski wyraził zgodę na dwie decyzje Rady UE w sprawie zawarcia przez Unię Układu o stowarzyszeniu z Ukrainą⁸.

2. Zakres Układu o stowarzyszeniu Ukrainy z Unią Europejską

Zgodnie ze słowami ówczesnego Przewodniczącego Rady Europejskiej, Hermana van Rompuy, Układ stowarzyszeniowy UE z Ukrainą – który służył też w dużej mierze jako szablon dla układów z Mołdową i Gruzją – jest „najbardziej zaawansowanym tego typu układem w całej historii negocjacji podjętych przez Unię Europejską”⁹. Układ należy do

⁵ Poszczególne etapy stosunków Ukrainy z UE: *EU-Ukraine relations. Factsheet*, <http://eeas.europa.eu> [dostęp: 15.01.2015 r.].

⁶ Zob. szerzej J. Kranz, *Kilka uwag na tle aneksji Krymu przez Rosję*, „Państwo i Prawo” 2014, z. 8, s. 23.

⁷ Konkluzje, Bruksela 21.03.2014 r., EUCO 7/1/14/.

⁸ Zob. J. Barcz, I. Kolisnyk, *Podpisanie i tymczasowe stosowanie Układu o stowarzyszeniu z Ukrainą – aspekty prawne*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2014, nr 10, s. 4-14.

⁹ Rada Europejska, Komunikat Prasowy H. Van Rompuy, Bruksela, 25 lutego 2013r., EUCO 48/13, <http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-13-74_en.htm> [dostęp: 30.12.2014 r.].

nowej generacji układów o stowarzyszeniu, zawieranych w ramach Partnerstwa Wschodniego, nakierowanych na wsparcie gruntownej reformy ustrojowej państw stowarzyszonych, zasadzającej się na państwie prawa i gospodarce rynkowej. Wiodącą rolę w tym procesie ma odgrywać „pogłębiona i kompleksowa strefa wolnego handlu”.

Układ o stowarzyszeniu zawiera szczegółowe przepisy, nakierowane na dostosowanie ustawodawstwa i strategii politycznych Ukrainy do standardów unijnych (*acquis*) i stanowiących dla Ukrainy narzędzie i precyzyjny plan działania, mający ukierunkować proces przeprowadzania wewnętrznych reform. Układ stowarzyszeniowy z Ukrainą jest najdalej idącym układem tego typu i przewiduje zarazem niespotykany dotychczas stopień integracji pomiędzy Unią Europejską a państwem trzecim. Tworzy on ramy prawne dla dwustronnego dialogu i pozwala na skuteczne monitorowanie przestrzegania zobowiązań podjętych przez Ukrainę w ramach Układu, w tym w odniesieniu do podstawowych wartości UE. Z Układu stowarzyszeniowego wynika dla Ukrainy zobowiązanie do wdrożenia znaczącej części unijnego prawodawstwa, co powinno zasadniczo zmienić jej ustrój polityczny i gospodarczy.

Układ o stowarzyszeniu z Ukrainą liczy ponad 2000 stron i składa się z preambuły oraz 486 artykułów, podzielonych na siedem tytułów, poprzedzonych art. 1 (cele stowarzyszenia)¹⁰: Tytuł I – *Zasady ogólne* (art. 2 i art. 3), Tytuł II – *Dialog i reformy polityczne, stowarzyszenie polityczne, współpraca i zbliżenie w dziedzinie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa* (art. 4-13), Tytuł III – *Sprawiedliwość, wolność i bezpieczeństwo* (art. 14-24), Tytuł IV – *Handel i zagadnienia związane z handlem* (art. 25-336), Tytuł V – *Współpraca gospodarcza i sektorowa* (art. 337-452), Tytuł VI – *Współpraca finansowa, w tym postanowienia dotyczące zwalczania nadużyć finansowych* (art. 453-459) i Tytuł VII – *Postanowienia instytucjonalne, ogólne i końcowe* (art. 460-486). Poza tym Układ obejmuje 44 załączniki i 3 protokoły, które – stosownie do art. 480 Układu – stanowią jego „integralną część”. Do Układu dołączona została wspólna deklaracja oraz podpisany 21 marca 2014 r. Akt końcowy szczytu pomiędzy Unią Europejską i jej państwami członkowskimi z jednej strony, a Ukrainą z drugiej strony, w odniesieniu do Układu o stowarzyszeniu, poświadczający podpisanie „postanowień politycznych” Układu.

¹⁰ Ogólne omówienie treści Układu w: *EU-Ukraine. Association Agreement „Guide to the Association Agreement”*. European Union. External Action. European Commission, http://eeas.europa.eu/images/top_stories/140912_eu-ukraine-association-agreement-quick_guide.pdf [dostęp: 02.02.2015 r.].

Zawieranie umów stowarzyszeniowych z państwami europejskimi jest często postrzegane jako istotny krok w kierunku członkostwa w UE¹¹. Tak na przykład, po uroczystości podpisania Układu w dniu 27 czerwca 2014 r. szefowie państw lub rządów trzech państw stowarzyszonych – Gruzji, Mołdowy i Ukrainy powiązały zawarcie umów o stowarzyszeniu z ich (długoterminowymi) aspiracjami członkostwa w UE¹². Jednakże żadnego automatycznego (formalnego) powiązania pomiędzy stowarzyszeniem i perspektywą przystąpienia do Unii Europejskiej nie ma. Układ stowarzyszeniowy z Ukrainą starannie unika bezpośredniego odniesienia do perspektyw członkostwa dla Ukrainy, ale nieco dyplomatycznie stwierdza, że „Unia Europejska uznaje europejskie aspiracje Ukrainy i wita jej europejski wybór”¹³.

Preambuła stanowi również, że „niniejszy Układ nie przesądza o dalszym rozwoju stosunków między UE a Ukrainą i pozostaje bez uszczerbku dla ich dalszego rozwoju”¹⁴. Ponadto strony wyraźnie uznają, że „jako państwo europejskie Ukraina podziela wspólną historię i wspólne wartości z państwami członkowskimi Unii Europejskiej i zobowiązuje się propagować te wartości”¹⁵. Podobieństwa z pierwszym zdaniem art. 49 Traktatu o Unii Europejskiej są oczywiste.

Warto zauważyć, że kilka postanowień Układu o stowarzyszeniu odzwierciedla sformułowanie przedakcesyjnych kryteriów kopenhaskich. Kryteria polityczne, takie jak stabilność instytucji gwarantujących demokrację, praworządność, ochrona praw człowieka i podstawowych wolności są nie tylko zdefiniowane jako „istotne elementy” Układu o stowarzyszeniu¹⁶, ale są również integralną częścią ustanowionego dialogu politycznego¹⁷ i współpracy w Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości¹⁸. Na poziomie gospodarczym ustanowienie DCFTA jest traktowane jako instrument dla „wspierania starań Ukrainy mają-

¹¹ D. Phinnemore, *Association: stepping-stone or alternative to EU membership?*, „Sheffield Academic Press” 1999.

¹² A. Rettman, ‘Georgia, Moldova and Ukraine cement EU ties’, „EUobserver” z 27.06.2014 r., <http://euobserver.com/foreign/124792> [dostęp: 20.12.2014 r.].

¹³ Preambuła Układu o stowarzyszeniu z Ukrainą.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ Art. 6 Układu o stowarzyszeniu.

¹⁸ Art. 14 Układu o stowarzyszeniu.

cych na celu przejście do funkcjonującej gospodarki rynkowej [Ukrainy – I.K.]”¹⁹.

W końcu nie mniej ważne jest to, że cały Układ opiera się na zaangażowaniu Ukrainy w dążenie do „zbliżenia do UE pod względem politycznym, gospodarczym i prawnym”²⁰. Tym niemniej Układ o stowarzyszeniu nie ma – jak wspomniano – bezpośrednio na celu przygotowania przystąpienia Ukrainy do UE, lecz ustanowienie „bliskich i uprzywilejowanych związków”²¹. Innymi słowy, głównym celem Układu o stowarzyszeniu jest zapewnienie częściowej integracji Ukrainy z UE, nie oferując konkretnej perspektywy członkostwa.

3. Postanowienia Układu o stowarzyszeniu powiązane z ochroną praw człowieka na Ukrainie

Zasady ogólne Układu o stowarzyszeniu obejmują szczegółowy zestaw „zasadniczych elementów”, których naruszenie przez jedną ze stron może doprowadzić do podjęcia konkretnych środków przewidzianych w Układzie, w tym do zawieszenia praw i obowiązków z niego wynikających. W preambule i art. 1 Układu określono cele stowarzyszenia, wśród których wymienia się: propagowanie stopniowego zbliżenia między stronami w oparciu o wspólne wartości oraz bliskie i uprzywilejowane związki; coraz większy udział w unijnych programach i agencjach²²; wzmocnienie dialogu politycznego²³; propagowanie, zachowanie i wzmocnianie pokoju i stabilizacji w wymiarze regionalnym i międzynarodowym²⁴; tworzenie warunków dla wzmożonych stosunków gospodarczych i handlowych w ramach dążenia do stopniowej integracji Ukrainy z rynkiem wewnętrznym UE²⁵, a także współpracę w dziedzinie sprawiedliwości, wolności i bezpieczeństwa²⁶.

¹⁹ Art. 1 ust. 2 lit. d) Układu o stowarzyszeniu.

²⁰ Preambuła Układu o stowarzyszeniu.

²¹ Art. 1 ust. 2 lit. d) Układu o stowarzyszeniu.

²² Art. 1 ust. 2 lit. a) Układu o stowarzyszeniu.

²³ Art. 1 ust. 2 lit. b) Układu o stowarzyszeniu.

²⁴ Art. 1 ust. 2 lit. c) Układu o stowarzyszeniu.

²⁵ Art. 1 ust. 2 lit. d) Układu o stowarzyszeniu.

²⁶ Art. 1 ust. 2 lit. e) Układu o stowarzyszeniu.

W pierwszych dwóch artykułach Układu o stowarzyszeniu zostały określone ogólne zasady stowarzyszenia, wśród których wymienia się m.in.: poszanowanie zasad demokratycznych, praw człowieka i podstawowych wolności określonych w odnośnych dokumentach międzynarodowych; poszanowanie praworządności; respektowanie zasady poszanowania suwerenności i integralności terytorialnej, nienaruszalności i niezależności oraz przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia, związanych z nią materiałów oraz środków przenoszenia²⁷. Inne zasady ogólne Układu o stowarzyszeniu odnoszą się m.in. do gospodarki wolnorynkowej, sprawowania rządów prawa, walki z korupcją, zwalczania międzynarodowej przestępczości zorganizowanej i terroryzmu, promowania zrównoważonego rozwoju i skutecznych działań wielostronnych²⁸.

W dziedzinie sprawiedliwości, wolności i bezpieczeństwa w Układzie o stowarzyszeniu zwraca się szczególną uwagę na praworządność oraz wzmocnienie instytucji i praktyk sądowych²⁹. Zgodnie z art. 14 Układu o stowarzyszeniu „strony przywiązują szczególną wagę do konsolidacji praworządności oraz ogólnego wzmocnienia instytucji na wszystkich szczeblach w dziedzinie administracji, a w szczególności w dziedzinach egzekwowania prawa i wymiaru sprawiedliwości. Współpraca ma mieć na celu w szczególności wzmocnienie sądownictwa, zwiększenie jego skuteczności, zagwarantowanie jego niezależności i bezstronności oraz zwalczanie korupcji”. Wszelka współpraca w dziedzinie sprawiedliwości, wolności i bezpieczeństwa ma kierować się „przestrzeganiem praw człowieka i podstawowych wolności”³⁰. Oznacza to, że celem Ukrainy jako państwa stowarzyszonego z UE musi być przede wszystkim: przestrzeganie praw człowieka, stworzenie korzystnych warunków dla rozwoju i samorealizacji wszystkich obywateli oraz zapewnienie ich bezpieczeństwa.

Układ o stowarzyszeniu określa także ramy współpracy dotyczące migracji, azylu oraz zarządzania granicami³¹, ochrony danych osobowych³², zwalczania prania pieniędzy i finansowania terroryzmu³³ oraz

²⁷ Art. 2 Układu o stowarzyszeniu.

²⁸ Art. 3 Układu o stowarzyszeniu.

²⁹ Art. 14 Układu o stowarzyszeniu.

³⁰ Tamże.

³¹ Art. 16 Układu o stowarzyszeniu.

³² Art. 15 Układu o stowarzyszeniu.

³³ Art. 20 Układu o stowarzyszeniu.

polityki antynarkotykowej³⁴. Oczekuje się, że zgodnie z Planem Działalności Sekretariatu Rzecznika ds. Praw Człowieka przy Radzie Najwyższej Ukrainy³⁵ w latach 2014-2017 zostaną podjęte działania na rzecz wprowadzenia ustawodawstwa o ochronie danych osobowych, tworzenia krajowego systemu weryfikacji biometrycznej i identyfikacji obywateli Ukrainy, eliminowania i zapobiegania dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, rasę lub pochodzenie etniczne, działalność zawodową.

W Układzie określono również ramy instytucjonalne, obejmujące fora współpracy i dialogu, poczynając od szczebla podkomitetów technicznych aż po spotkania na najwyższym szczeblu. Przewiduje się konkretne zadania w dziedzinie podejmowania decyzji dla Rady Stowarzyszenia oraz w drodze oddelegowania zadań dla Komitetu Stowarzyszenia. Układ zawiera również postanowienia dotyczące monitoringu, wypełniania zobowiązań oraz rozstrzygania sporów (w tym odrębne postanowienia związane z kwestiami handlowymi)³⁶.

Bliższa integracja gospodarcza – za sprawą DCFTA, która stanowi integralną część Układu o stowarzyszeniu – ma być skutecznym czynnikiem stymulującym wzrost gospodarczy. Implementacja DCFTA przebiegać ma etapami, aż do ustanowienia strefy wolnego handlu pomiędzy UE a Ukrainą oraz na zbliżaniu ustawodawstwa Ukrainy do standardów Unii Europejskiej. Pełna i skuteczna realizacja Układu o stowarzyszeniu będzie *de facto* równoznaczna ze zintegrowaniem całej gospodarki ukraińskiej z gospodarką europejską oraz ze zniesieniem barier taryfowych we wzajemnych stosunkach handlowych. Perspektywa taka jest szczególnie istotna w czasie kryzysu, w tym zwłaszcza dla polepszenia fatalnego klimatu inwestycyjnego³⁷.

---

³⁴ Art. 21 Układu o stowarzyszeniu.

³⁵ Rozporządzenie Gabinetu Ministrów Ukrainy z dnia 17.09.2014 r. №847-r. O implementacji Układu stowarzyszeniowego między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej oraz ich państwami członkowskimi, z jednej strony a Ukrainą z drugiej strony, <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-%D1%80#n12> [dostęp: 05.03.2015 r.].

³⁶ Art. 463 Układu o stowarzyszeniu.

³⁷ Г. Ван дер Лу, Нова зона вільної торгівлі між Європейським Союзом та Україною: «глибока» і «всеосяжна»? „Право України” 2013, nr 6, s. 60-63.

4. Układ o stowarzyszeniu jako ważny element wsparcia dla Ukrainy ze strony UE

Układ o stowarzyszeniu jest ważnym elementem wsparcia dla Ukrainy ze strony Unii Europejskiej, które ma na celu stymulowanie przemian na Ukrainie i stanowi zarazem reakcję na działania Rosji. Plan wsparcia dla Ukrainy znajduje wyraz przede wszystkim w decyzjach UE podejmowanych na najwyższym szczeblu, tj. przez Radę Europejską. Już w konkluzjach ze spotkania 20-21 marca 2014 r.³⁸ Rada Europejska poparła prawo Ukrainy do decydowania o własnej przyszłości, wyraziła wsparcie dla suwerenności i integralności terytorialnej Ukrainy, jak również potwierdziła nielegalność przyłączenia Krymu i Sewastopola przez Rosję. Potwierdzono i zapowiedziano rozszerzenie – z jednej strony – sankcji „w związku z działaniami podważającymi integralność terytorialną, suwerenność i niezależność Ukrainy”³⁹, z drugiej zaś strony wskazano na konieczność przeprowadzenia głębokich reform strukturalnych na Ukrainie i zapowiedziano w związku z tym udzielenie Ukrainie znaczącej pomocy makroekonomicznej (ze strony UE, międzynarodowych instytucji finansowych i społeczności międzynarodowej)⁴⁰.

Akt końcowy szczytu UE – Ukraina z 21 marca 2014 r. zawierał nie tylko postanowienia potwierdzające podpisanie w imieniu Unii Europejskiej części politycznej Układu o stowarzyszeniu (preambuły, art. 1 oraz Tytułów I, II i VII), lecz również uzgodnienie co do natychmiastowego, tymczasowego stosowania tej części Układu (co sprecyzowała jeszcze odrębna decyzja Rady UE)⁴¹. Najważniejszym przesłaniem podpisania niezwłocznie „postanowień politycznych” Układu był mocny sygnał polityczny, wspierający Ukrainę wobec imperialnych działań Rosji. Szybka finalizacja podpisania całego Układu jest natomiast wyrazem wsparcia ze strony UE dla programu reform ustrojowych i gospodarczych Ukrainy.

³⁸ Konkluzje, Bruksela 21.03.2014 r., EUCO 7/1/14/.

³⁹ Tamże.

⁴⁰ W najbliższych latach łączna wysokość tej pomocy ma wynieść 11 mld EUR. Zob. *European Commission. Support Package for Ukraine*, http://europa.eu/newsroom/files/pdf/ukraine_en.pdf [dostęp: 12.02.2015 r.].

W sprawie programu pomocy ze strony UE: decyzja Rady z 14.04.2014 r. w sprawie udzielenia pomocy makrofinansowej Ukrainie (2014/215/UE) (Dz. Urz. UE L 111 z 2014 r., s. 85).

⁴¹ Zob. szerzej J. Barcz, I. Kolisnyk, *Podpisanie...*, s. 7-8.

W kolejnych konkluzjach ze spotkania 20 października 2014 r. Rada Europejska wezwała do wycofania nielegalnych ugrupowań zbrojnych, sprzętu wojskowego, bojowników i najemników, a także do zabezpieczenia granicy ukraińsko-rosyjskiej. Rada wyraziła także zaniepokojenie coraz poważniejszymi skutkami humanitarnymi kryzysu we wschodniej Ukrainie, wezwała wszystkie strony do pełnego poszanowania prawa międzynarodowego, ochrony ludności cywilnej i pracowników organizacji humanitarnych. Rada potwierdziła, że UE jest zdecydowana wspierać ludność dotkniętą konfliktem, a także starania podjęte w tym celu przez rząd ukraiński. W tym kontekście zapowiedziano przyjęcie pakietu pomocy finansowej ludności dotkniętej kryzysem na wschodzie Ukrainy⁴².

W konkluzjach ze spotkania 29 stycznia 2015 r. Rada przedłużyła do września 2015 r. obowiązywanie środków ograniczających, skierowanych przeciwko osobom i podmiotom w związku z działaniami podważającymi suwerenność i integralność terytorialną Ukrainy, które zostały przyjęte w marcu 2014 r. Rada również zachęciła władze Ukrainy do szybkiego podjęcia zamierzonych kroków prawnych, które umożliwiłyby Międzynarodowemu Trybunałowi Karnemu zbadanie domniemych zbrodni przeciwko ludzkości popełnionych na terytorium Ukrainy w latach 2014-2015. Rada zapowiedziała przyjęcie kolejnych decyzji Komisji i państw członkowskich, by uruchomić dodatkowe finansowanie i pomoc rzeczową na pokrycie najpilniejszych potrzeb osób przebywających na wschodzie Ukrainy. Dotychczasowa unijna pomoc humanitarną i pomoc na szybką odbudowę to łącznie 95 mln euro⁴³.

Podsumowanie

Podpisanie Układu o stowarzyszeniu pomiędzy Ukrainą a Unią Europejską, które nastąpiło w dwóch etapach oraz możliwość tymczasowego stosowania istotnych jego postanowień były niezmiernie ważnymi wyrazami wsparcia wyboru europejskiej przyszłości społeczeństwa ukraińskiego ze strony UE i jej państw członkowskich. Najważniejszym przesłaniem niezwłocznego podpisania „postanowień politycznych” Układu był moc-

⁴² Konkluzje, Bruksela 20.10.2014 r., 14500/14 COEST 379.

⁴³ Konkluzje, Bruksela 29.01.2015 r., 5714/15 COEST 32.

ny sygnał polityczny, wspierający Ukrainę wobec imperialnych działań Rosji, co miało ogromne znaczenie w czasie trwania konfliktu zbrojnego na wschodzie Ukrainy. Układ stowarzyszeniowy jest bardzo obszernym, kompleksowym i jednocześnie szczegółowym aktem prawnym, który zawiera w sobie postanowienia, które mogą stać się narzędziem dla budowania Ukrainy jako państwa prawa i przeprowadzenia reform ustrojowych na Ukrainie, co niewątpliwie będzie miało wpływ na przestrzeganie zasad poszanowania praw człowieka na Ukrainie, i na polepszenie poziomu życia obywateli Ukrainy. Bardzo ważne znaczenie w omawianym zakresie ma również część operacyjna Układu o stowarzyszeniu oraz liczne decyzje, akty końcowe, konkluzje ze spotkań, przyjęte przez Radę Europejską.

Słowa kluczowe: Ukraina, Układ o stowarzyszeniu Ukraina – UE, ochrona praw człowieka

Bibliografia

- Barcz J., Kolisnyk I., *Podpisanie i tymczasowe stosowanie Układu o stowarzyszeniu z Ukrainą – aspekty prawne*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2014, nr 10.
- Hud B., *Eastern policy of the European Union: step by step towards Ukraine*, [w:] D. Mielczarek (red.), A. Adamczyk, K. Zajączkowski, *Introduction to European studies: a new approach to uniting Europe*, Warszawa 2013.
- Kranz J., *Kilka uwag na tle aneksji Krymu przez Rosję*, „Państwo i Prawo” 2014, z. 8.
- Phinnemore D., *Association: stepping-stone or alternative to EU Membership?*, Sheffield Academic Press 1999.
- Ван дер Лю Г., *Нова зона вільної торгівлі між Європейським Союзом та Україною: «глибока» і «всеосяжна?»*, „Право України” 2013, nr 6.

UKRAINE – EU ASSOCIATION AGREEMENT AS A SIGN OF EU SUPPORT FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS IN THE CONTEXT OF THE WAR IN UKRAINE

S u m m a r y

The signing of the Association agreement which took place in two stages, on March 21 and on June 27, 2014, the possibility of its provisional application, and its ratification by the Verkhovna Rada of Ukraine and its approval by the European Parliament taking place in a symbolic manner on the same day were very important signs of support for Ukrainian society's European future

from the side of the EU and its Member States. The Association Agreement is extensive, comprehensive and detailed legal document at the same time. Its provisions may become a tool for establishing the rule of law and carrying out political reforms in Ukraine. This will undoubtedly have an impact on the respect for human rights in Ukraine and it will improve the standard of living for the citizens of Ukraine. The operational part of the Association Agreement is very important in this respect, as well as a number of decisions, final acts, and conclusions of the European Council.

Key words: Ukraine, EU – Ukraine Association Agreement, protection of human rights

**ДОГОВОР ОБ АССОЦИИИ УКРАИНА – ЕС КАК ВЫРАЖЕНИЕ
ПОДДЕРЖКИ СО СТОРОНЫ СОЮЗА ДЛЯ ЗАЩИТЫ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА
В КОНТЕКСТЕ ВОЙНЫ В УКРАИНЕ**

Р е з ю м е

Подписание Договора об ассоциации, которые состоялась в два этапа – 21 марта и 27 июня 2014 г. и возможность его временного применения, а также символическая ратификация Договора об ассоциации в тот же день Верховной Радой Украины и утверждение Европейском Парламентом было чрезвычайно важными словами поддержки европейского будущего Украины от ЕС и его государств-членов. Договор об ассоциации является очень обширным, комплексным и в то же время детальным законодательным актом, в котором содержатся положения, которые могут стать инструментом для создания Украины как правового государства и осуществления политических реформ в Украине, которые, несомненно, будут иметь влияние на принципы уважения прав человека в Украине и улучшать уровень жизни украинских граждан. Очень важной является оперативная часть Договора об ассоциации и ряд решений, заключительных актов Европейского Совета.

Ключевые слова: Украина, Договор об ассоциации Украина – ЕС, защита прав человека